

Лукашук Каріна Русланівна

*аспірант кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ СЛІДЧОМУ СУДДІ: БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

Повідомлення про підозру – надзвичайно важливий інститут кримінального процесуального права, саме тому кримінальне процесуальне законодавство з вичерпною деталізацією встановлює як випадки повідомлення про підозру, визначає вимоги до змісту письмового повідомлення про підозру, так і регламентує процедуру вчинення такого повідомлення.

Так, з урахуванням положень ч. 1 ст. 276 КПК України, фактичні обставини, з якими пов'язане виникнення обов'язку повідомити особі про підозру, вичерпується такими випадками:

- 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення;
- 2) обрання до особи одного з передбачених цим Кодексом запобіжних заходів;
- 3) наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення [1].

У той же час ст. 277 КПК України вимагає, аби зміст письмового повідомлення про підозру, що має бути підписане слідчим, прокурором, який здійснює повідомлення, містив, зокрема, відомості про прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення; відомості про особу, якій повідомляється про підозру (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство); найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення; власне зміст підозри; правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні

якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; фактичні обставини кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа (а саме обставини часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру); перелік прав підозрюваного [1].

Що стосується процедурних моментів, то КПК України у ст. 278 вимагає, аби письмове повідомлення про підозру було вручено в день його складення слідчим або прокурором, і, лише як виняток, коли таке вручення неможливе – воно підлягає врученню у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень. Якщо ж особа затримана – у такому випадку письмове повідомлення вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, в іншому випадку, якщо такий обов'язок не виконано, особа підлягає негайному звільненню.

Більше того, ч. 4 ст. 278 КПК України встановлює, що інформація про дату та час повідомлення, а також правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, вноситься слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб визначаються окремою главою 37 КПК України.

Аналіз зазначених норм та наукової літератури дає підстави розглядати поняття «повідомлення про підозру» одночасно як інститут кримінального процесуального права; кримінальну процесуальну дію; акт правового застосування; кримінальний процесуальний документ; кримінальне процесуальне рішення [2, с. 350].

Якщо розглядати повідомлення про підозру як процесуальний документ, то вимоги до такого повідомлення про підозру можна поділити на такі, що стосуються його форми та змісту, яких, однак, не завжди дотримуються правозастосувачі. Незважаючи на зазначені вище вимоги до повідомлення про підозру як процесуальної дії слідчого (прокурора), як свідчить слідча та

прокурорська практика, нерідко такі вимоги також порушуються в силу об'єктивних чи суб'єктивних обставин.

Зокрема, найбільш типовими порушеннями є:

- дефекти змісту та форми повідомлення про підозру (відсутність усіх відомостей, що передбачені відповідною статтею КПК України; наявність підпису слідчого, який не складав відповідне повідомлення про підозру; відсутність погодження прокурора тощо);

- здійснення повідомлення про підозру до внесення необхідних відомостей в Єдиному реєстрі досудових розслідувань;

- недотримання, передбачених законом строків вручення повідомлення про підозру;

- недотримання особливих вимог, що стосуються повідомлення про підозру окремих категорій осіб, визначених у главі 37 КПК України (зокрема, ігнорування вимог про вручення письмового повідомлення про підозру прокурором відповідного рівня, про що йде мова у ст. 481 КПК України).

Можливість допущення таких порушень, на нашу думку, обґрунтовує потребу в існуванні законодавчого механізму оскарження повідомлення про підозру – як процесуального акта (документа) та як системи процесуальних дій слідчого, прокурора.

Разом з цим, не слід забувати, що повідомлення про підозру одночасно є і вольовим рішенням слідчого, прокурора – а саме твердженням, обґрунтованим припущенням про те, що певна особа вчинила кримінальне правопорушення, яке має бути перевіреном під час кримінального процесуального доказування для його спростування або підтвердження та трансформації в обвинувальне твердження, що знайде відображення в обвинувальному акті [3, с. 240-241]. Це дає підставу припустити існування і можливості оскарження повідомлення про підозру по суті, яка не виключається вітчизняним законодавством. Більше того, в Єдиному реєстрі судових рішень вже містяться справи, де оскарження повідомлення про підозру як вольового рішення вже було реалізоване, хоча в науці підіймається питання щодо неможливості такого оскарження.

Отже, зважаючи на те, що категорія «повідомлення про підозру» має кілька значень, кілька значень має і поняття «оскарження повідомлення про підозру». Якщо можливість оскарження повідомлення про підозру як процесуального документа та процесуальної дії не викликає жодного сумніву, то не такою однозначною розглядається можливість оскарження повідомлення про підозру по суті.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print> (дата звернення - 12.11.2021).
2. Хитра А. Я. Визначення поняття повідомлення про підозру у кримінальному провадженні. Теорія та практика правоохоронної діяльності: Міжнар. наук.-практ. конфер. (11 листопада 2016 року) / упор. Ю. С. Назар. Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 348–351.
3. Капліна О. В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 238–242.

Сидорчук Владислав Васильович

аспірант кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

ПИТАННЯ ЩОДО НАЯВНИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Перш за все варто почати із корупційних правопорушень, так зважаючи на положення примітки до статті 45 Кримінального кодексу України - корупційними кримінальними правопорушеннями вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у